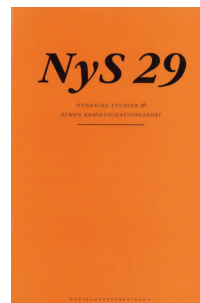

NyS

Titel:	Den indre blender
Forfatter:	Martha Sif Karrebæk
Kilde:	<i>NyS – Nydanske Studier</i> & <i>Almen kommunikationsteori</i> 29, 2002, s. 79-103
Udgivet af:	Dansklærerforeningen
URL:	www.nys.dk

© NyS og artiklens forfatter

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre NyS-numre (NyS 1-36) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

DEN INDRE BLENDER

– forklaringskraft og forklaringsværdi i blendingteorien

AF MARTHA SIF KARREBÆK

1 INTRODUKTION

Denne artikel handler om blending. Blendingteorien opstiller en model for, hvorledes komplekse betydninger kan konstrueres, og mere præcist drejer det sig om, hvordan der opstår en homogen enhed, når uens domæner kombineres og integreres i et selvstændigt mentalt rum – på trods af de konstituerende elementers til tider yderst forskellige væsen.

Ophavsmændene til teorien, Gilles Fauconnier og Mark Turner, startede i det semantisk-pragmatiske område, men efterhånden hævder de at beskrive en af menneskets mest generelle kognitive egenskaber. Generaliteten er dels en arbejdshypotese, dels eksemplificeret via fænomener i forskellige modaliteter og områder, herunder sprog, matematik og litteratur. På grund af muligheden for at dække og sammenkæde mange områder synes blendingteorien intuitivt appellerende og inciterende med forklaringer, der ser ud til at række dybt. Men teorien er samtidig kontroversiel, bl.a. fordi den for at rumme mangfoldigheden må give køb på det specifikke og derved nemt taber i reel forklaringsværdi.

Jeg vil i det følgende koncentrere mig om Fauconnier og Turners behandlinger af sproglige kernefænomener som syntaktiske konstruktioner, komposita og modificerede substantiver. Efter en introduktion til baggrunden for blending i form af en kort gennemgang af den Lakoff-Johnsonske metafor-teori (bl.a. Lakoff & Johnson, 1980) og Fauconniers *mental spaces* (Fauconnier 1994), vil jeg give en relativt kort indføring i blending-teori med fokus på den opstillede model og med udgangspunkt i *counter-factuals*, kontrafaktuelle konstruktioner, og metaforer. Dernæst vil jeg diskutere de førnævnte sproglige områder og i samme forbindelse komme ind på andre kognitive behandlinger af disse emner, for eksempel Goldbergs udgave af *Construction Grammar* (Goldberg 1995) og Sweetsters (Ms.) resituering af kompositionalitet. Endelig behandles visse af teoriens generel-

le aspekter, især modellens *generiske rum*. Målet er således at evaluere dels de lingvistiske behandlinger inden for blandingsteori, dels selve blandingmodellen, herunder dens rækkevidde, konsistens og videnskabelighed.

2 BLENDING SOM TEORETISK FORKLARINGSMODEL

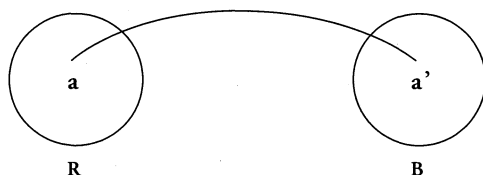
2.1 BAGGRUND

Hvordan forstår mennesket? Hvordan taler mennesket? Den moderne lingvistikks traditionelle fokus på syntaks som et uafhængigt kognitivt modul, der hverken påvirker eller påvirkes af menneskets øvrige forståelse og opfattelse af den omgivende verden, er i de senere år gradvist blevet suppleret med et andet mere holistisk syn. Ud fra denne vinkel anskues sprog og krop, sprog og kultur, sprog og handling mm. som integrerede dele af samme helhed, nemlig den helhed der hedder 'mennesket', og det antages, at (nogle af) de samme kognitive mekanismer kan redegøre for bl.a. så forskellige områder som ovennævnte. Blandingsteorien er vokset frem inden for dette teoretiske paradigme med det lidt misvisende navn Kognitiv Lingvistik (misvisende idet det ikke kun er den kognitive lingvistik der ønsker og mener at sige noget om generelle kognitive mekanismer), og den tager udgangspunkt i såvel Fauconniers *Mental Spaces* 'mentale rum' (Fauconnier 1994) som i den Lakoff-Johnsonske metaforsteori (Lakoff & Johnson 1980; Lakoff 1987; Lakoff & Turner 1989; Lakoff 1994), begge dele semantisk-pragmatisk funderede.

2.1.1 MENTAL SPACES

Mental spaces 'mentale rum' (Fauconnier 1994) er kognitive konstrukter, der fungerer som konceptuelle eller begrebsmæssige domæner. De antages at være relevante for forståelse og opbygning af en række sproglige fænomener, som jeg vil komme nærmere ind på i løbet af artiklen, og deres form og indhold stammer fra såvel kontekst som fra andre mentale modeller (fx viden om verden mm.). Mentale rum bygges op i løbet af diskursen på baggrund af sproglige signaler. Eksempelvis vil *Ulrik tror i Ulrik tror, at den lille rødhårede pige er blondine* være et signal, en såkaldt rumskaber, *space builder*, der i tillæg til et oprindeligt rum opsætter et nyt, et formodningsrum, *beliefspace*. Det oprindelige rum er her talerens realitetsrum (R). I R gælder talers forestillinger om verden, og rummet indeholder i dette tilfælde ele-

mentet *a* = den lille rødhårede pige. I formodningsrummet (B) gælder derimod 'hvad Ulrik tror', og det vil sige, at den lille rødhårede pige er blondine. B indeholder elementet *a'*, der er genpart, *counterpart*, til *a* i R. Referenten for *a* og *a'* er altså den samme, nemlig den lille rødhårede pige, og de to elementer er derfor forbundet via en pragmatisk funktion, en såkaldt forbinder, *connector*. Det er forbinderen, der gør det muligt at identificere det ene element ved en beskrivelse af det andet. For illustration, se figur 1.

FIGUR 1 (Fauconnier 1994:14)

2.1.2 METAFORER

Den Lakoff-Johnsonske metafor-teori (Lakoff & Johnson 1980; Lakoff 1987; Lakoff & Turner 1989; Lakoff 1994)¹ pointerer, at metaforer ikke kun er sproglige størrelser, men derimod kognitive tværdomæneafbildninger, hvor et måldomæne opfattes og omtales via et kildedomæne: "The metaphor can be understood as a mapping ... between a source domain ... to a target domain... The mapping is tightly structured." (Lakoff, 1994:207). Eksempelvis gør den konventionelle metafor LIVET ER EN REJSE² os umiddelbart i stand til at forstå en hel række udtryk, som i *Sussi er nået til vejs ende* (Sussi er ved at dø) og *Klaus var gået ad mange omveje for at nå til sit rette bestemmelsessted* (Klaus har brugt lang tid og været meget igennem for at finde ud af, hvad han egentlig gerne ville bygge sit liv på, beskæftige sig med eller lignende). I disse eksempler er måldomænet 'livet' og kildedomænet 'rejse'. Én og samme tværdomæneafbildning kan altså genfindes i flere sproglige udtryk.

2.2 BLENDINGMODELLENS ARKITEKTUR

Ifølge Fauconnier og Turner (Turner & Fauconnier 1995, 1998; Fauconnier & Turner 1998, 1996; Turner 1996, 1999) er blending en overordnet

kognitiv mekanisme, hvor separate konceptuelle strukturer fra forskellige mentale rum projiceres til eller afbildes i et nyt mentalt rum; de kaldes henholdsvis inputrum og blend(et rum). Afbildningen resulterer i en kombination og integration af strukturer fra inputrummene, hvorfor Turner og Fauconnier ligeledes omtaler fænomenet som konceptuel integration (bl.a. Fauconnier & Turner 1998).

I det 'blendede' rum kan endvidere fremkomme en emergent struktur, dvs. en struktur der ikke stammer fra inputrummene, men som opstår ud af sig selv, så at sige, og alene er kendetegnende for det blendede rum. Turner og Fauconnier forklarer den emergente struktur via en såkaldt kontrafaktuel konstruktion, *counterfactual*, nemlig den engelske ækvivalent til eksemplet *hvis Clinton var Titanic, ville isbjerget være sunket*. Clintonskandalen og særligt præsidentens konfrontation med anklageren Kenneth Starr er måldomæne, og Titanickatastrofen er kildedomæne. Imidlertid kan blendets dominerende følgeslutning og en del af dets centrale struktur ikke stamme fra inputrummene. I blendet overlever Clinton nemlig skandalen politisk og giver til gengæld sin modstander dødsstødet. Derimod gælder det i inputrummene – som bunder i den ikke-sproglige virkelighed – at forholdet mellem modstanderne Clinton og Starr hhv. Titanic og isbjerget i højeste grad er asymmetrisk, og Starr / isbjerget er umulige at påvirke gennem situationen (Fauconnier & Turner 1998).

Inputrummenes projektion af struktur til det blendede rum er selektiv, *partial projection*, dvs. at det ikke er hele deres struktur, der afbildes i blendet. Dette illustreredes ovenfor, hvor kun visse dele af Clintonsceneriet viste sig relevante og derfor blev afbildet i blendet, og for eksempel er der hverken reference til praktikanter, forsmåede hustruer eller voldsomme seksuelle drifter. Derudover er projektionen og derved blandingprocessen som sådan dynamisk, dvs. at afbildninger fra de samme inputrum kan ske løbende. Denne dynamik blev demonstreret, da et hold studerende skulle enes om fortolkningen af eksemplet *hver gang han var sammen med sin ekskone, kom der ridser i loftet* (Carsten Hansen p.c.). Blandt de ca. 20 tilstedeværende fandtes adskillige forskellige forståelser af, hvorfor der kom ridser i loftet, for eksempel at ekskone blev så rasende, at hun rev i loftet med sine lange negle, at møblerne blev kastet rundt og ramte loftet, eller at det var de skarpe, flyvende argumenters skyld. (Denne mulighed er i øvrigt i sig selv et metaforisk udtryk, der involverer metaforen LINGVISTISKE UDTRYK ER KONKRETE OBJEKTER (Goatly 1997:65).) Men ved tilføje-
lsen *og dem der tilfældigvis var i nærheden, måtte dukke sig for ikke at få*

argumenterne i hovedet ændredes blendets status og 'udseende', og de mulige tolkninger indskrænkedes betydeligt til i hvert fald at skulle involvere nogle 'flyvende argumenter'.

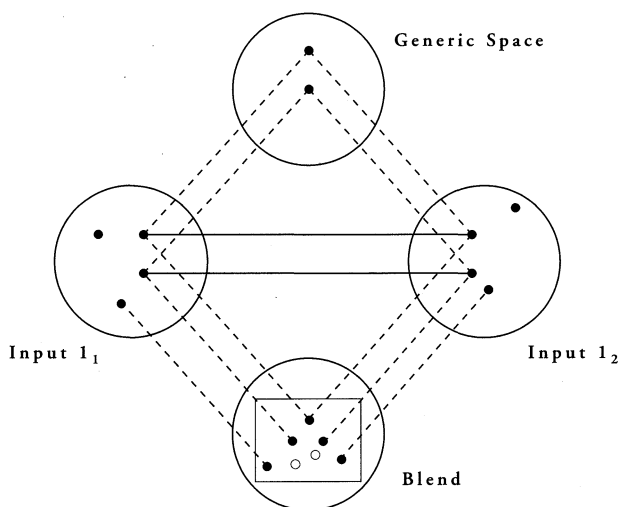
Ud over inputrummene og det blendede rum opstilles i modellen et generisk rum³, som indeholder inputrummenes fælles – generiske – struktur. Den generiske struktur vil også genfindes i blendet:

[W]hatever structure is recognized as belonging to both of the input spaces constitutes a generic space. At any moment in the construction, the generic space maps onto each of the inputs

(FAUCONNIER & TURNER 1998:18)

Det generiske rum vil blive behandlet mere udførligt i afsnit 4.1.

Figur 2 viser en model af (en type) blending. To inputrum med strukturelt set ens elementer (genparter) projicerer en del af deres indhold (selektiv projektion) ind i et fælles rum, et blend (konceptuel integration). I blendet findes desuden andre elementer, der er organiseret i en idiosynkratisk struktur (emergent struktur). Øverst ses det generiske rum, der indeholder rummenes fælles struktur.

FIGUR 2 (Fauconnier & Turner 1998:17)

Der er således åbenlyse ligheder mellem blindingsteori og såvel Fauconniers *mental spaces* (for eksempel opbygningen af mentale rum) som Lakoffs metaforteori (for eksempel afbildning af domæner), men der er ligeledes en række mere eller mindre subtile forskelle. Til forskel fra Lakoff har Fauconnier og Turner således ikke nok i at tale om en tværdomæneafbildning. Ved afbildning af eksisterende domæner over i et nyt (tværdomæneafbildning) vil det nye kun indeholde de allerede eksisterende strukturer og elementer; *der opstår ingenting!* Tværdomæneafbildning vil altså aldrig kunne forklare emergente, idiosynkratiske strukturer. Tværdomæneafbildning som begreb er dog stadig brugbart som statisk beskrivelse af visse former for blends, nemlig dem hvor der findes genpart i de oprindelige domæner. Dette gælder i særlig grad i metaforer og kontrafaktuelle konstruktioner som *hvis livet var en lagkage, ville du være cremen*. Her er *liv* = *lagkage*, og elementet *du*, der indgår i livsdomænet, er lig *creme*, som igen indgår i 'lagkagedomænet'. Imidlertid er blindingsteorien Lakoffs metaforteori overlegen i redegørelsen for en fortsættelse af ovenstående eksempel som *og jeg ville blive ved med at bede om et stykke til (og aldrig få mavepine)*. Elementet *jeg* indgår både i livsdomænet og lagkagedomænet. I det første er det på 'niveau' med *du*, mens *jeg* ikke har en genpart i lagkagedomænet, som svarer til *dus* genpart; *jeg* er nemlig ikke en del af lagkagen, men står snarere udenfor som 'spiser'. Således er der ikke en systematisk korrespondens mellem elementerne i de forskellige domæner. I blindingsteori – i modsætning til i den lakovianske metaforteori – er dette ikke et problem, da der ikke er krav om genpartrelationer. Desuden er der taget højde for den emergente struktur, dvs. her asymmetrien mellem *jegs* status i inputrummene. Eksemplet illustrerer samtidig kilde- / måldomæneterminologiens utilstrækkelighed, for selv om lagkagedomænet på mange måder kan opfattes som kilde (og 'livet' som mål), så kræver denne terminologi symmetri mellem elementerne – der jo netop ikke findes. Og det at *jeg* skulle spise lagkagen, ville medføre at *jeg* også spiser *du*, hvilket ikke giver mening i det konkrete livsdomæne; i hvert fald ikke med den ønskede følgeslutning. Fauconnier og Turner bibeholder dog terminologien i metaforiske blends o.lign. (der på mange punkter kan betragtes som 'simple' blends), hvor den forklarer en ofte tydelig tendens i ordvalget, jf. det tidligere nævnte eksempel *Klaus var gået ad mange omveje* etc., hvor det er REJSE-domænet (kildedomænet) og ikke LIVET (måldomænet), der afspejles i ordvalget.

2.3 BLENDINGMODELLENS OMRÅDE

Fauconnier og Turner tog udgangspunkt i sproglige eksempler som metaforer og kontrafaktuelle konstruktioner, der tidligere er blevet henlagt til et mere begrænset semantisk-pragmatisk domæne. Men Fauconnier og Turner hævder, at blending er en *overordnet* kognitiv operation og ikke begrænset til visse sproglige domæner (Fauconnier & Turner 1998). Det giver efter deres mening slet ikke mening at tale om semantik og pragmatik i en snæver forstand, og deres model skulle i øvrigt kunne forklare sprogligt såvel som ikke-sprogligt realiserede fænomener, hvorfor de mener, at den rammer tættere på en central kognitiv mekanisme end for eksempel Lakoffs metaforteorier. Især Turner har gjort meget for at inddrage så store og forskelligartede mængder af data som muligt, idet "The diversity of ... data ... is necessary to support our claim for generality." (Fauconnier & Turner 1998:6). Således er såvel litteratur (Turner 1996), figurativ kunst (Rohrer 1999), film (Turner 1999), matematik (Fauconnier & Turner 1998), gestik (Lidell 1998) som religion (Turner, pc.) og musik (Zbikowski 1997) blevet gjort til genstand for blendinganalyser, og med ovennævnte hensigtserklæring kan flere felter vel forventes at følge.

2.4 FORTOLKNING AF BLENDS

Blending er udtryk for, at mennesket kan integrere forskellige konceptuelle strukturer, og at det er en proces, der hyppigt bruges i symboliseringen, dvs. dannelsen og brugen af symboler, af verden; der er så at sige et pres mod en sådan integration (Fauconnier & Turner 1996:117). Den inverse proces, afkodningen, må derimod involvere lidt andre mekanismer end de beskrevne. Mandelblit 1997 skriver, at "interpretation involves the "unpacking" or "de-integration" of linguistic blends and motivates a process of conceptual "de-integration"" (Mandelblit 1997:2). Vi ser det sjove i, at Anders And først falder ned, når han opdager, at han er løbet ud over en skrænt, fordi episoden får os til at erkende, at 1) Anders And er lige som os; han går med hovedet op, benene ned, taler osv. 2) Anders And er ikke lige som os; han er en tegnefilmsfigur og ikke underlagt de sædvanlige fysiske eller moralske love, herunder tyngdeloven. Blendets iboende dobbelthed gør det muligt for figuren både at løbe i luften og at falde ned, og for at forstå det humoristiske element kræves en vis "unpacking" og genkendelse af inputdomænerne. Humoren ligger i paradokset og overraskelsen.

Imidlertid er Mandelblits forklaring nok ikke helt dækkende. Netop det, at blendet udgør en integreret helhed, må nødvendigvis spille en rolle i såvel produktion som forståelse, for ellers forsvinder motivationen for at udføre denne kognitive operation. Givet at der skulle være et pres mod at integrere konceptuelle strukturer under visse forudsætninger, må pointen med integration forsvinde, hvis hele fortolkningsprocessen går ud på at pille blendet fra hinanden. Der må indgå dels en forståelse af helheden, dels en erkendelse eller genkendelse af de forskellige inputrum, de vigtige elementer i disse og deres indbyrdes forhold. Delene og helheden indgår i et dialektisk samspil.

3 BLENDING I SPROG

Fauconnier og Turners ambitioner mht. udvidelse af blendingsteoriens område har ført dem ind på typiske lingvistiske kerneområder såsom syntaktiske konstruktioner, komposition og adjektivisk modificerede substantiver, og de hævder helt generelt, at blending er en central mekanisme i grammatik (Fauconnier & Turner 1996).

3.1 SYNTAKS

– CAUSED MOTION-KONSTRUKTIONEN

Fauconnier og Turners behandling af syntaks begrænser sig hovedsageligt til to konstruktionstyper: den franske kausativ, som jeg ikke vil berøre nærmere her, og den såkaldte *caused motion*-konstruktion i engelsk som i *Jack sneezed the napkin off the table*. Især i den sidste kommer deres eklektiske natur til syne, og de står i stor gæld til den teoretiske ramme *Construction Grammar* (Fillmore et al. 1988; Kay & Fillmore 1999) og i særdeleshed til Goldberg 1995.

I *Construction Grammar* antages der ikke noget principielt skel mellem traditionelt set forskellige områder af sproget, for eksempel leksikon og syntaks. Den basale enhed er *konstruktionen*, der defineres som et indholds-udtrykspar, hvor enten et aspekt af indholdet eller et aspekt af udtrykket hverken er forudsigeligt ud fra konstruktionens enkelte dele eller fra andre konstruktioner (Goldberg 1995). Goldberg viste som den første, at *caused motion*-udtryk er instantieringer af en konstruktion, *caused motion*-konstruktionen, hvis udtryk består af

og hvis (kerne-)indhold er

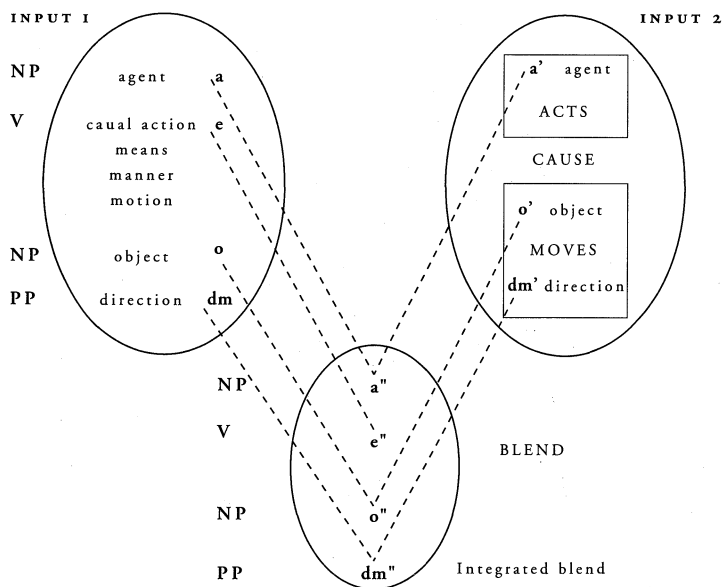
X causes Y to move Z

Goldberg interesserede sig for argumentstrukturer, og hun demonstrerede, hvordan konstruktioners argumentroller og verbers *participantroller* fusionerer, ifald de er semantisk kompatible (Goldberg 1995:50). På den måde kunne der etableres (klasser af) verber, der var umiddelbart 'naturlige' i bestemte konstruktioner, og andre som krævede mere kontekst for at blive forstået. Goldberg fokuserede dermed ret traditionelt på begreber som grammatikalitet/ikke-grammatikalitet (acceptabilitet/ikke-acceptabilitet) i forskellige udtryk via *konstruktionsinterne* semantiske begrænsninger eller *constraints*.

3.1.1 BLENDING ANALYSER

Goldbergs tilgang gjorde det muligt at sige noget om både sprogets kombinatoriske regler – med fokus på såvel syntaks som semantik – og om typiskhed med hensyn til forekomst af en speciel konstruktion, og hendes analyse kunne forklare eller motivere, hvorfor noget sker, og andet ikke.

Turner 1996 (især kap. 8) og Fauconnier & Turner 1996 adopterer Goldbergs analyse uden diskussion, men interesserer sig hverken for argumentstrukturer eller grammatikalitet. De ønsker at vise, at *Construction Grammar*-konstruktioner er blends, og forudsat at konstruktionen anerkendes som basal grammatisk enhed er *Blending ... a Central Process of Grammar* (Fauconnier & Turner 1996). Turner 1996 og Fauconnier & Turner 1996 dækker dog ikke helt samme område. Turner ser på konstruktionen som et blend af et indhold og et udtryk, på overfladen en tilgang meget lig Goldbergs, mens Fauconnier og Turner behandler den konkrete ytring, dvs. den enkelte instantiering af konstruktionen, som et blend af på den ene side *Construction Grammar*-konstruktionen (Input 1) og på den anden (Input 2) noget, der af sprogbrugeren opfattes som en uintegreret sekvens af hændelser i verden. Se figur 3 for illustration. Den uintegrerede sekvens af hændelser består af en agent *a'*, der udfører en handling, som medfører, at et objekt *o'* bevæger sig i en retning *dm'* (Fauconnier & Turner 1996:116f).

FIGUR 3

Begge disse redegørelser er problematiske. På den ene side er det trivielt at påpege, at vi taler om noget, når vi taler, og at dette 'noget' ofte kan genfindes i vores virkelige omgivelser; det har ofte reference. På den anden side kunne det trivielle være blevet opvejet af grundighed, eksplicitering og dybde i den konkrete analyse, men dette mangler Turner og Fauconniers blendingteoretiske behandlinger, hvilket uddybes i de to følgende afsnit.

3.1.1.1 TURNER 1996

Turners projekt er meget ambitiøst, idet han som alternativ til Chomskys Universal Grammatik ønsker at skitsere et forslag til grammatikkens opståen (glottogenese) og udvikling (Turner 1996:kap. 8). Turner hævder, at sprogets grundlag er menneskets evne til at lave parabler (Turner 1996: 142). Parablen er defineret som en projektion af en *story* på en anden *story*, og *story* er i denne forbindelse evnen til at se og forestille sig sammenhænge, *narrative imagining* (Turner 1996:5). Bob, der sidder på en stol, og Rasmus, der hælder mælk op i et glas, er begge forskellige *stories* af den ret konkrete slags, mens en mere abstrakt *story* kunne være "animat agent udfører en fysisk handling, der fører til, at et objekt bevæger sig i en ret-

ning" (Turner 1996:142); dette er det semantiske indhold i *caused motion*-konstruktionen. Turner skriver videre om *caused motion*-konstruktionen: "The abstract narrative structure (dvs. her konstruktionens semantiske indhold, MSK) is projected to create the abstract grammatical structure" (Turner 1996:143), og derved fremkommer der en parabel. Imidlertid giver dette ikke rigtigt mening. For det første kan en projektion kun ske over i noget, dvs. at den forudsætter en allerede eksisterende struktur, og derved må den 'abstrakte' grammatiske struktur (her NP V NP PP) altså eksistere på forhånd – hvad Turner vist også mener, omend det er vanskeligt at afkode hans fortællende stil entydigt.⁴ Desuden må korrelationen mellem det pågældende indhold og udtryk være etableret inden projektionen, da man ellers ikke kan forklare netop denne konstruktions opståen i modsætning til så mange andre tænkelige, men ikke-eksisterende. Og hvis der allerede er en korrelation, må udtrykket nødvendigvis findes. Yderligere kan parabelen umuligt selv være grundlaget for grammatik, hvis projektionen skaber parabelen; så er den blot et epifænomen. Sidst er det i det hele taget vanskeligt at se, hvordan en syntaktisk struktur – her set som absolut indholdstom – kan rummes af det oven i købet temmelig vagt definerede *story*-begreb.⁵ Således er Turners identifikation af *caused motion*-konstruktionen som et blend og en parabel meget lidt overbevisende, og fremlæggelsen impressionistisk.

En anden tolkning af passagen kunne være, at Turner faktisk mener, at indholdets enkelte elementer (agent, handling etc.) projiceres over i hver deres udtrykselement, der tilsammen udgør én konstruktion. Men han forklarer ikke, hvorfor netop agenten bliver til et NP etc., dvs. hvorfor vi ender med strukturen NP V NP PP; teoretisk set er der flere muligheder for at sætte samme indhold på form. Desuden er der ingen diskussion af, hvilke verber der kan og ikke kan forekomme – endsige en forklaring på hvorfor. Det må ellers nærmest betragtes som obligatorisk, idet den transitive *caused motion*-konstruktion meget bemærkelsesværdigt også kan rumme visse intransitive verber, for eksempel *sneeze* i *Jill sneezed the napkin off the table*. Hvis man vælger at anskue tingene således, har Turner måske ikke sagt noget forkert, men han har heller ikke sagt noget særlig interessant. Der vendes tilbage til Turners behandling af det generiske rum i syntaktiske blends i afsnit 4.1, mens hans i øvrigt kontroversielle forslag til grammatikkens opståen og evolution af pladshensyn ikke behandles yderligere her.

3.1.1.2 FAUCONNIER & TURNER 1996

Fauconnier & Turner 1996 introducerede "sprogbrugers opfattelse af hændelser i verden" som et af inputtrummene (Input 2) i *caused motion*-blendet, jf. afsnit 3.1.1. Imidlertid kræver dette forslag lidt flere ord med på vejen. I Fauconnier og Turners formulering lyder Input 2 som en ren perceptuel størrelse, men det synes sært, idet man sprogliggør tanke og ikke perception. Tanken er kognitivt bearbejdet og således også elementerne i Input 2, hvorefter det ikke giver mening at kalde dem uintegrerede. En uintegreret *caused motion*-hændelse er meningsløs, og der er i øvrigt ingen grund til at antage, at noget uintegreret skulle inducere det ønske om eller pres mod sproglig integration, som Fauconnier og Turner hævder som blendings forudsætning:

There is a pressure to integrate conceptual structure. Sometimes we like to think of events as integrated, and one way of doing this is by blending them with an already integrated event structure. Inversely, when we encounter a grammatical form typically used to express a certain kind of integration, we understand it as a prompt to perform blending

(FAUCONNIER & TURNER 1996:117)

Hvad angår anden halvdel af ovenstående citat, finder jeg det direkte uforståeligt. Fauconnier og Turner skriver, at når vi møder visse grammatiske former, forstår vi det som en opfordring til at 'udføre blending'. Problemet er, at man ikke 'møder' grammatiske former: Den 'naturlige tilstand' for disse størrelser er som en del af en sproglig ytring, dvs. instantieret af leksikalsk materiale, og når en grammatisk form således er udfyldt og ikke abstrakt, kan man ikke længere 'udføre blending'; så kan man kun forsøge at afkode.

Fauconnier og Turner ser ud til at ville elaborere på det, Goldberg kalder fusionering af de konkrete leksemer og konstruktionens betydning, dvs. hvad der sker fra det abstrakte niveau til den konkrete ytring. Men hvor Goldberg formår at generalisere og sige noget om sprog, mulige og mindre mulige sætninger samt sproglig kategorisering, og alt sammen ud fra en kognitiv vinkel, har Fauconnier og Turner intet nyt på hjerte om sprog, men ønsker kun at blande grammatikken med 'verden' (et i øvrigt forståeligt ønske). Imidlertid er det vanskeligt at se, hvordan man skulle kunne blende en (lingvistisk) konstruktion direkte med såvel noget perceptuelt som med hændelser i verden. Der er tale om væsensforskellige og ret uforlignelige ting, og det kan nærmest sammenlignes med at lægge kagespisning

og cykler sammen. Sproget har en indholds- og en udtryksside, og det har naturligvis også en relation til verden, men hvilken er en vanskelig sag. Det er bestemt ikke nok bare at affærdige denne komplekse affære med at sige at sprog, der har reference, er blends af sprog og verden – omend det selvfølgelig på sin vis er rigtigt og i hvert fald umuligt at falsificere.

3.2 MORFOSYNTAKTISKE KONSTRUKTIONER

3.2.1 KOMPOSITIONALITET

At Turner og Fauconnier ønsker at inddrage netop orddannelse og adjektivisk modificerede substantiver (fremover Adj N) i deres (kerne-)lingvistiske felttog, virker som en helt naturlig disposition, idet blendingmodellen netop skal forklare betydningsdannelse i komplekse størrelser.

Turner og Fauconniers hovedpointe er, at sproget ikke er kompositionelt: "Expression is not compositional formal coding that mirrors a compositional conceptual construction" (Turner & Fauconnier 1995:5), men at forståelse og fortolkning er betydelig mere kompleks: "[T]he understander must access both much larger ranges of conceptual structure and imaginatively discover productive ways of integrating them into a relevant scenario. These ways differ from case to case." (Turner & Fauconnier 1995:5). Som eksempel nævnes, at *red pencil* for eksempel kan være en blyant der skriver rødt, den blyant som det røde holds points noteres med, eller en blyant der er (helt eller delvist) rød udenpå. Desuden påpeges, at relationen mellem første- og andetleddet ikke er den samme i sammensætningerne *shark-safe*, *dolphin-safe* og *child-safe*, og *safe* bidrager derfor ikke med samme betydning i de tre eksempler. *Shark-safe* kunne betyde, at svømmere ved stranden ikke behøver at frygte angreb fra hajer, *dolphin-safe* er typisk markeret på dåser med tunfisk for at angive, at fangstmetoden ikke har været til fare for delfiner, og *child-safe* kan være en specielt sindrig lukning på en flaske eller lignende, der forhindrer børn i at åbne den.

Turner og Fauconnier gør oprør mod den formelle semantiks antagelse om, at betydning tilskrives udtrykket via funktioner i matematisk forstand, og i sammensatte konstruktioner – typisk syntaktiske, men også komposita og Adj N – er helhedens betydning således en funktion af delenes samt af reglerne, hvormed de er sammensat. Dette er den logiske forståelse af kompositionalitet. Det matematiske funktionsbegreb tillader kun ét resultat (en helhedsbetydning) udledt fra samme dele (betydnings-

elementer), men tydeligvis opfører sprog sig anderledes, for *rød blyant* kan bestemt betyde mange ting, og disse udgør ikke nødvendigvis fællesmængden af røde ting og blyanter.⁶ Turner og Fauconnier ønsker at give en samlet beskrivelse af forståelsen af almindelige Adj N, for eksempel *rød blyant*, og mere eksotiske sammensætninger som *shark-safe*, *bananskalotteløg* eller *kystbanesocialist*, og de siger, at eksemplerne behøver samme kognitive operationer. I alle tilfælde drejer det sig om at vælge, hvilke betydningselementer der er væsentlige og relevante i fortolkningen, og hvilken relation der hersker mellem dem; denne selektion kan for eksempel fremmes af kontekst. Kompositionalitetsprincippet kan ifølge Turner og Fauconnier udelukkende redegøre for default-tilfælde, dvs. de almindelige og regelrette tilfælde, (og endda kun tilsyneladende), for hvilke konteksten allerede er valgt pga. konventionalitet, kulturel ramme eller lignende, og endvidere påpeges, at det er meningsløst at tale om kontekstfrie eksempler, da man altid er nødt til at konstruere en minimal kontekst for at forstå, og "Such minimal contexts typically use the strongest defaults" (Turner & Fauconnier 1995:6).

Turner og Fauconnier har ret i at fremhæve problemerne ved den formelle semantiks syn på kompositionalitet. Endvidere er deres tilgang interessant, idet de ser ud til at ville udforske den udmærket kendte problematik dybere end til konklusionen "betydning af komposita er et resultat af en leksikalsk regel" – dvs. mere eller mindre tilfældig (se bl.a. Dik 1989:298).

3.2.2 UFORUDSIGELIGHED

Som alternativ til kompositionalitet tilbyder Turner og Fauconnier blending. De hævder, at blending er en helhedsløsning i betydningskonstruktion, da operationen gør brug af yderst generelle kognitive mekanismer. Men efter dette programmatisk udsagn (og den til tautologi grænsende argumentation) er det ikke megen plads, der tilegnes mere konkrete analyser af komposita og Adj N endsige andre former for generalisering og systematisering inden for teorien. Turner og Fauconnier tilbyder en opsummering af modellens arkitektur, dvs. – skriver de – at flere inputrum projiceres ned i et blend, der derudover også udvikler en egen emergent struktur. De nævner, at i tilfælde svarende til det danske *kystbanesocialist* tilhører de to led *kystbane* og *socialist* forskellige semantiske domæner der begge aktiveres, og derefter udvælges alle de elementer, som så afbildes i blendet.

Eksempelvis kunne *kystbane* få os til at tænke på toget, der kører på strækningen København-Helsingør, på sæderne i toget, dets farve, at der lugter på toiletterne, eller at de tit er i stykker, forsinkelser om vinteren, udsigt fra kupévinduerne osv., men det relevante i dette tilfælde er blot strækningen Hellerup-Helsingør, dvs. en del af togrutens fulde længde. På samme måde forholder det sig med *socialist*, hvis semantiske område indeholder mange elementer, hvoraf kun nogle er relevante i det konkrete tilfælde.⁷ Ligeledes nævner Turner og Fauconnier, at det er vigtigt, man ikke går ud fra, at de enkelte led i en sammensætning er genparter i deres respektive domæner; hvilket eksemplet *kystbanesocialist* illustrerer udmærket, hvor *kystbane* og *socialist* på ingen fornuftig måde kan siges at modsvare hinanden i deres domæner. Dermed kan det godt være, at Turner og Fauconniers udgangspunkt har været andet end tilfældighedsprincipper og leksikalske regler, men deres konklusion adskiller sig alligevel ikke væsentligt fra uforudsigeligheden; de gentager blot omkvædet: "Komposita og Adj N er også blends!"

3.2.3 KOMPOSITIONALITET REVISITED

I skarp kontrast til opgøret med "the illusion of compositionality" (Turner & Fauconnier 1995) indledes Sweetser 1999 med "compositionality is a central fact of language". Dog er den voldsomme opposition til Turner & Fauconnier 1995 kun tilsyneladende, og Sweetser er bestemt ikke enig med de formelle semantikere: "(compositionality) has been given an inadequate treatment in formal semantic models" (Sweetser 1999:129). Dermed er tonen slået an til en samlende og konstruktiv behandling af spørgsmålet om kompositionalitet i sproglig betydning, specielt komposita og Adj N.

Ligesom Turner & Fauconnier ønsker Sweetser en homogen redegørelse for betydningen af såvel eksotiske som almindelige eksempler, men til forskel fra dem er hun overbevist om den sproglige betydnings kompositionelle natur. Som hun skriver:

Linguists all agree, and so do the average lay person, that the reason *the cat stole the hat* means something different from *the cat ate the hat* is that *stole* and *ate* make different contributions to the interpretation of the whole

(SWEETSER 1999:135)

Dette er et anerkendt princip, som Turner og Fauconnier affærdiger uden diskussion, omend de antagelig er enige med Sweetser. Sweetser hævder, at det, at man hidtil ikke har formået at gøre ordentligt rede for det kompositionelle aspekt af betydning, ikke så meget skyldes en forkert behandling af kompositionalitet som af betydning, idet "the meanings being put together are so much richer and less rigid than we might have imagined..." (Sweetser Ms.:4). Hun refererer bl.a. til Fillmore, Langacker og Lakoff som foregangsmænd i udvidelsen af betydningsbegrebet med deres udforskning af bl.a. metaforer, metonymi, *frames*, aktive zoner og profilering (*profiling*). Og ikke mindst bygger hun sin model for fortolkning på mentale rum og blending.

Sweetser vil erstatte det, hun kalder "byggeklods"-kompositionalitet, hvor betydning lægges ved siden af og oven på betydning lige som klodser, med en mere fleksibel model. I denne kan hvert ord repræsentere meget forskellige, komplekse betydningsstrukturer i forskellige kontekster, og de kan skifte fleksibelt alt efter omgivende betydninger.⁸ Det er bl.a. den gensidige interne betydningsselektion konstruktioners konstituenten imellem der giver sig udslag i helhedens endelige betydning. Derudover har selve konstruktionstypen (jf. *Construction Grammar*-tilgangen) og konteksten et stort ord at skulle have sagt:

Instead of making only complementary contributions to the larger compositional meaning (...), meanings of constituents can and do overlap extensively. And instead of being separate from the builders, as blocks are, meaning structures frequently incorporate models of aspects of the meaning-constructors' interaction and viewpoints

(SWEETSER MS.:140)

Hos Sweetser har konstituenterne altså et betydningspotentiale, der bl.a. disambigueres via kontekst. Hun forklarer endvidere, at den mindst kontekstafhængige betydning af *red ball* er 'bold hvis overflade er mere eller mindre fokal rød', hvilket skyldes, at boldes væsentligste egenskaber er, at de er sfæriske fysiske objekter med en overflade, og at farver typisk konceptualiseres som dækkende overfladen af et objekt; sådan er de mest iøjnefaldende. Vi vil derfor mest naturligt afbilde farven rød på overfladen af bolden, når vi hører de to sproglige elementer i den rette sammenhæng. Hvis *rød bold* derimod betegner den bold, som holdet med de røde trøjer spiller med, kan det forklares som konsekvens af, at farven *rød* i det mentale rum, den tilhører, allerede udfylder en overflade (trøjerne), og derfor kan vi via

metonymi referere til bolden (der tilhører de røde) som *rød bold*. Der er altså ingen modstrid mellem kompositionalitet (*rød bold* i forhold til *grøn bold*), metonymi (*rød(t holds) bold*) og blending (*rød* i Input 1, *bold* i Input 2 *rød bold*); det samme gælder for metaforer, *frames* osv. ifølge Sweetser.

Jeg vil ikke kommentere Sweetsters artikel yderligere her, da det ville føre for vidt, men det burde være klart, at hendes tilgang er i overensstemmelse med Fauconnier og Turners – om end væsentlig grundigere.

[T]he best and most honest efforts of the past linguistic analyses have vividly laid out the unpredictability and apparently semantic flexibility (...) without making much progress at general mechanisms for the modelling of that flexibility

(SWEETSER 1999:138)

Ovenstående citat understreger kontrasten mellem Sweetser og Turner og Fauconnier, for Sweetser demonstrerer, at man *kan* undgå voldsom reduktionisme på trods af ønsket om at generalisere over noget komplekst, og derfor er artiklen interessant. Sweetsters grundighed og detaljerethed er forbilledlig, og det er en betydelig tilfredsstillende at se kompositionaliteten restitueret, for princippet er så intuitivt appellerende og har været anerkendt så længe, at Turner og Fauconniers hurtige afvisning forekommer unødigt overlegen. For Sweetser er det ikke nok at sige *blending*; hun er mere interesseret i *forståelse*.⁹

4 GENERELLE ASPEKTER

4.1 GENERISKE RUM

Fauconnier og Turners model er et forslag til, hvordan den menneskelige evne til at integrere elementer fra forskellige mentale rum og/eller semantiske domæner i ét fungerer. Det blendede rum har egenskaber, der genfindes i inputrummene, men desuden udvikler det idiosynkratiske træk. Endvidere beskrives et såkaldt generisk rum i modellen, som indeholder den struktur, inputrummene deler. I dette afsnit vil blive redegjort for, dels hvad Fauconnier og Turner egentlig bruger det generiske rum til, dels om det bruges til det samme i alle typer af blends, og endelig om det generiske rum udgør en styrke eller en svaghed for teorien.

4.1.1 LIGHED

Helt fra den kognitive metaforforsknings barndom med Lakoff & Johnson 1980 har begrebet lighed været et problem. En metafor opstår, når der sker en afbildning mellem to domæner og vel at mærke mellem to domæner, der ligner hinanden, eller i Lakoffs egen formulering: "The (...) mapping is a set of ontological correspondences that characterize epistemic correspondences." (Lakoff 1994:207), og et såkaldt invariansprincip sikrer denne overensstemmelse:

Metaphorical mappings preserve the cognitive topology (that is, the image-schema structure) of the source domain, in a way consistent with the inherent structure of the target domain

(LAKOFF 1994:215)

Tættere kan man næppe komme på at sige 'lighed' uden at bruge selve ordet. At lighed er et problem og derfor tilsyneladende et tabubelagt ord, som man undgår via diverse eufemismer, skyldes, at lighed altid ses som lighed i forhold til noget. Og der må findes en forklaring på dette 'noget'. I LIVET ER EN REJSE har mål- og kildedomænerne *livet* og *rejse* ikke mange objektive lighedspunkter, og det samme gælder for KÆRLIGHEDEN ER EN REJSE osv. De i citatet nævnte *image schemas*, billedskemaer, er simple skematiske kognitive konstrukter, og de bruges normalt til at strukturere abstrakte begreber, for eksempel *op*, *ned*, *gennem* etc. med.¹⁰ Men det er ikke helt gennemskueligt, hvorfor de skulle være egnede til at definere alle andre og gerne mere komplekse former for lighed ud fra; *kærlighed* og *rejse* kan ikke ret godt sammenlignes objektivt – heller ikke på baggrund af billedskemaer.

I modsætning til Lakoff ser Fauconnier og Turner ikke lighed som noget, der ligger til grund for blandingprocessen. Hos Lakoff udgør lighed et struktureret sammenligningsdomæne, en generisk metafor og/eller en integreret helhed, der eksisterer *før* blendet. Mens lighed hos Fauconnier og Turner findes i det generiske rum som et strukturfællesskab mellem blandingprocessens andre rum (dvs. også det blendede), og det er en styrke ved deres model. Men flere steder understreges det, at blanding er en dynamisk proces, og derfor kan elementer (strukturer osv.) både opstå og fjernes hen ad vejen; det gælder også strukturligheder. Følgende noget omfattende citat understreger dynamikken samt de forskellige rums symmetri i blandingprocessen:

During blending, conceptual work may be required at any site in the conceptual array. Spaces, domains, and frames can proliferate and be modified (...) Achieving useful counterpart structure and useful integration may require activating different input mental spaces, changing the recruitment of structure to them, establishing different generic connections between them, projecting different structure from the inputs to the blend, recruiting different frames to the blend, projecting different structure from the blend back to the inputs, multiplying the blends, and so on

(FAUCONNIER & TURNER 1998:43)

Ovenstående citat gør også klart hvor få begrænsninger i blendingprocessen, der egentlig kommer fra selve modellens arkitektur. Tydeligvis behøver Fauconnier og Turners model nogle eksterne principper til håndtering af de interne afbildningsprocedurer osv., hvilket de da også opstiller i Fauconnier & Turner 1998. Indirekte understreger citatet yderligere uklarheden angående det generiske rums status og topologi. Dets struktur må nødvendigvis have den mulighed at være temmelig abstrakt; ellers er det svært at se, hvordan man skulle kunne finde noget fælles for den grammatiske struktur NP V NP OBL og den semantiske X causes Y to move Z, som Turner behandler som et blend. For slet ikke at snakke om de to inputdomæner *livet* og *lagkage* (eller hvad de relevante domæner nu måtte være) i *hvis livet var en lagkage...*, se afsnit 2.2. Men hvor abstrakt kan et generisk rum være og stadig have en gennemskuelig funktion?

Det generiske rum opstår desuden samtidig med eller efter selve blendet: "when a rich blended space (...) is built, an abstract generic space will come along with it." (Turner & Fauconnier 1998:25). Dette kan på trods af nogle åbenlyse fordele ved manøvren i mange henseender også synes lidt betænkeligt: det generiske rum er ikke et 'input-givende rum', det kan ikke lægge begrænsninger på blendingprocessen, og det er ikke i det generiske rum, vi finder resultatet af den. Alligevel hævder Fauconnier og Turner, at hvis der ikke opbygges et generisk rum, vil blendet ikke virke (Fauconnier & Turner 1998:24ff). Tilbage står man med det indtil videre ubesvarede spørgsmål: Hvorfor ikke? Den mest håndfaste forklaring på det generiske rums funktion citeres herunder:

At any moment in the construction, the generic space maps onto each of the inputs. It defines the current cross-space mapping between them. A given element in the generic space maps onto paired counterparts in the two input spaces

(FAUCONNIER & TURNER 1998:18)

Det skulle altså være det generiske rum, der sørgede for den rette afbildning af elementer – meget tilsvarende Lakoffs invariansprincip – men dermed bliver forklaring til cirkelslutning: inputrummene projiceres ind i et blend; således må deres fælles struktur allerede på det tidspunkt være klar, for det er netop den fælles struktur, blendet indeholder. Det generiske rum opstår samtidig med eller efter blendet og får også via projektion inputrummenes strukturligheder – og samtidigt sørger det generiske rum for, at disse ligheder afbildes på rette vis, med de rette genparter, i blendet. Men hvis disse genparter allerede er afbildet i blendet, kan denne angiveligt regulerende funktion vel ikke have nogen effekt?

4.1.2 GENERISKE RUM I SPROG

De mere teoretiske problemer med det generiske rum kan belyses yderligere via konkrete analyser, for eksempel af sproglige konstruktioner. Man skulle jo tro, at da Fauconnier og Turner hævder, at blending er en central proces i grammatik, ville det generiske rum også have en prominent stilling her; det generiske rum er trods alt en obligatorisk og derfor vigtig del af modellen. Imidlertid synes det generiske rum ikke at være væsentligt hverken mht. komposita, Adj N eller syntaktiske blends, og man kunne få mistanke om, at det gjaldt for blends uden genpartrelationer i al almindelighed.

Turner 1996 forsøger at give det generiske rum en plads i sin behandling af syntaktiske blends. Som refereret i 3.1.1.1 består de to inputrum i hans model af hhv. en syntaktisk struktur NP V NP PP og en semantisk X causes Y to move Z. Det generiske rum indholder så disses fælles struktur og deraf følger:

This generic space is more abstract than either of them; its structure is not specifically conceptual or grammatical; it includes only elements, distinction of elements, some relations between elements, and so on

(TURNER 1996:143)

Det er dog meget svært at se, hvordan det generiske rum kan være andet end konceptuelt, eller i hvert fald mangler en forklaring på, hvad det ellers skulle være. For det første må elementer, strukturer, relationer etc. vel være begrebsligt repræsenterede, ellers er de ingenting. For det andet er det generiske rum et mentalt rum, der som nævnt i afsnit 2.1.1 beskrives som kognitive konstrukter, der fungerer som konceptuelle domæner. Men hvordan kan det generiske rums struktur så være ikke-konceptuelt? Og for

det tredje danner det generiske rum angiveligt basis for en projektion af genparter (jf. dog kommentarer ovenfor), men hvordan kan man finde de rette genparter på basis af noget ikke-konceptuelt?

I Turner og Fauconniers behandling af syntaktisk blending nævnes det generiske rum slet ikke (Turner & Fauconnier 1996), men det burde de måske nok have gjort, for heller ikke i denne tilgang står dets natur helt klart. Som beskrevet i 3.1.1.2 er det 'verden' og en sproglig konstruktion der blendes, og det generiske rum giver mening, hvis det indeholder en begrebsliggjort fælles struktur, der består af tre elementer med en bestemt relation, nemlig *caused motion*. Det er netop, hvad konstruktionen betegner, og det er, hvad der kan konceptualiseres på baggrund af en bestemt begivenhed i verden. Derimod er det svært at se, hvordan nogen form for fælles struktur eller lighed skulle kunne uddrages, hvis det generiske rum er ikke-konceptuelt.

Hvor den syntaktiske konstruktion har en form for genpartafbildning mellem elementerne i inputdomænerne, er dette ikke tilfældet med komposita og Adj N-modifikationer, se afsnit 3.2, og Turner & Fauconnier 1995 omtaler i det hele taget slet ikke generiske rum i den slags blends. De ser ud til at mene, at det generiske rum er en irrelevant størrelse i disse tilfælde, men derfor kunne der nok alligevel have været ofret et par ord til forklaring. Intuitivt giver det ikke mening at opstille det generiske rum som et lighedsbærende rum i disse blends,¹¹ for funktionen af modificerende adjektiver og sammensætning er at ændre eller specificere et (her) substantivs attributter, jf. i øvrigt et eksempel som *larmende tavshed* med en direkte modsætning mellem det modificerede og det modificerende led. Men hvis der således er visse typer af blends, hvor et for modellens arkitektur så centralt begreb som det generiske rum ikke er relevant, og andre hvor dets relevans bestemt er diskutabel, er det nødvendigvis en stor svag ved modellen som sådan.

5 KONKLUSION

Denne artikel har fokuseret på et af de mange områder, hvor blendingteorien er blevet appliceret af Turner og Fauconnier, nemlig det sproglige, og således er det ikke "blending som teorien for alting", men derimod kun blending som en central proces i sprog, der er blevet diskuteret.

I forbindelse med Turner og Fauconniers behandlinger af *caused motion*-konstruktionen i engelsk og modificerede og sammensatte substantiver

har jeg påpeget, at argumenterne for at blande blending ind i forklaringsmodeller af disse områder ikke er særligt stærke. Det er en gammel erkendelse, at sprog er en kobling af indhold og udtryk, og at sproget i øvrigt har en relation til verden, og alle disse 'niveauer' kan med god ret betragtes som forskellige. Dermed er vejen åben for påstanden eller hypotesen om, at vi alle besidder en indre blender. Spørgsmålet er bare, om vi med denne hypotese får ny viden om sprogevnens som sådan, og det må i sidste ende være den, Turner og Fauconnier har til hensigt at behandle. Deres behandling af syntaks er ikke så interessant, idet de undlader at berøre centrale emner som de kombinatoriske principper, strukturens typiske semantiske korrelater og acceptabilitet og/eller typiskhed, og hvad angår synet på udtrykkets status og forholdet mellem indhold og udtryk, virker det mystisk. Sprog er en kobling af indhold og udtryk; denne observation er trivial, hvad end den kaldes blending eller ej. Resten af Fauconnier og Turners pointer er enten sagt før, er så generelle og dårligt definerede, at de ikke kan bruges, eller umulige at vide noget om. Hvorvidt deres generiske rum består af konceptualiserede eller ikke-konceptualiserede størrelser, kan næppe blive andet end en trossag. De morfosyntaktiske konstruktioners skæbne i blendingteorien er også sørgelig. Dels kan Turner og Fauconnier kun sige, at den sandhedskonditionelle kompositionalitet ikke kan gøre rede for al betydningsdannelse, dels er de nødt til at modificere deres model, eller i hvert fald tillade at et af dens centrale elementer, det generiske rum, ikke spiller nogen rolle i denne form for blending. Og således bliver deres allerede meget omfattende model endnu mere kraftfuld. Der er således som vist sjældent nogen direkte og falsificerbar modstrid mellem blendingmodellen og data fra de sproglige områder, den appliceres på, men der er en del uklarheder og inkonsistens, samtidig med at behandlingen er præget af trivialitet.

Turner og Fauconnier ønsker at gøre blendingteorien så generel som muligt, og det projekt forsøger de at gennemføre ved at applicere den på alle mulige områder i vores hverdag. Men for at omfatte hele verden må de nødvendigvis spare på detaljerne i modellen, og det er farligt, da det ikke nødvendigvis er en gevinst i værdi at vinde i (modelmæssig) udtrykskraft. Når mere konkrete, men dog essentielle detaljer eller mekanismer negligeres, når der ikke siges noget nyt, og når der er store huller, uafklarede spørgsmål og fejl, er vores viden ikke blevet hverken kvalitativt eller kvantitativt større. Og desuden: Hvis alt er blending, kommer vi ikke nærmere en erkendelse af, hvad hverken blending eller 'alt' er.

NOTER

1. Fra nu af omtalt som Lakoffs metaforteori.
2. Metaforer skrives her med små kapitæler, mens metaforiske udtryk står med kursiv.
3. Fauconnier & Turners generiske rum skal ikke forveksles med *generic-level metaphors* (cf. Lakoff & Turner, 1989), men svarer snarere nogenlunde til det, Lakoff (1994) omtaler som *generic-level structure*.
4. Ordet 'abstrakt' synes i øvrigt ganske overflødigt, idet grammatiske strukturer næppe kan være andet.
5. Man kan naturligvis hævde, at hvis den såkaldt syntaktiske struktur består af SUBJ v OBJ OBLIK, er der sket en form for semantisering, da (typiske) subjekter og objekter kan defineres via en række semantiske træk (se Dowty 1991; Keenan 1976). I så fald vil det være lettere at se den syntaktiske struktur som en *story*.
6. Formelsementiske modeller kan dog godt håndtere visse former for flertydighed, mens der må redegøres for andre former via non-monotone modeller, hvilket vil sige, at fuld kompositionalitet ikke kan bibeholdes, se for eksempel Partee et.al. 1993.
7. Samme analyse kunne være lavet på *red pencil*.
8. Jf. *red pencil* med mange betydninger, *safe* med forskelligt bidrag i forskellige sammenhæng, og *H.C. Andersen*, der kan referere til såvel forfatteren som person, en buste med hans kontrafej eller et eventyr, han har skrevet.
9. Formodentlig mener Fauconnier og Turner heller ikke, at blending i sig selv er nok til at redegøre for de komplicerede processer i betydningsdannelsen, men ikke desto mindre er deres kommentarer ang. metaforer, metonymi, analogidannelser etc. i selve blendingprocessen meget sporadiske.
10. Se dog Turner 1996 for en tilsyneladende mere udvidet brug.
11. Omend Sweetser er af en anden mening.

L I T T E R A T U R

- Dik, Simon (1989): *The Theory of Functional Grammar. Part 1: The Structure of the Clause*. Dordrecht: Foris Publications.
- Dowty, David R. (1991): Thematic protoroles and argument selection. *Language* 67/3. 547-619.
- Fauconnier, Gilles (1994) [1985]: *Mental Spaces*. New York: Cambridge University Press.
- Fauconnier, Gilles (1998): Mental Spaces, Language Modalities, and Conceptual Integration. M. Tomasello (red.): *The new psychology of language*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers. 251-279.
- Fauconnier, Gilles & Mark Turner (1998): Conceptual Integration Networks. *Cognitive Science*. 22/2. 133-187.*
- Fauconnier, Gilles & Mark Turner (1996): Blending as a Central Process of Grammar. A. Goldberg (red.): *Conceptual Structure, Discourse and Language*. Stanford: CSLI publications. 113-130.
- Fillmore, Charles J., Paul Kay & Mary C. O'Connor (1988): Regularity and idiomaticity in grammatical constructions: The case of *Let Alone*. *Language* 54/3. 501-538.
- Goatly, Andrew (1997): *The Language of Metaphors*. London: Routledge. Kap. 1-4.
- Goldberg, Adele (1995): *Constructions – A construction Grammar Approach to Argument Structure*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Kay, Paul & Charles J. Fillmore (1999): Grammatical constructions and linguistic generalizations: The *What's X doing Y?* construction. *Language* 75/1. 1-33.
- Keenan, Edward (1976): Towards a Universal Definition of "Subject". C. Li (red.): *Subject and Topic*. New York: Academic Press. 305-33.
- Lakoff, George (1987): *Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind*. Chicago: Chicago University Press.
- Lakoff, George (1994): The contemporary theory of metaphor. A. Ortony (red.): *Metaphor and Thought*. Chicago: University of Chicago Press. 202-251.
- Lakoff, George & Mark Johnson (1980): *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lakoff, George & Mark Turner (1989): *More than Cool Reason. A Field Guide to Poetic Metaphor*. Chicago: Chicago University Press.
- Langacker, Ronald (1990): *Concept, Image, and Symbol. – The Cognitive Basis of Grammar*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Lidell, Scott (1998): Grounded blends, gestures, and conceptual shifts. *Cognitive Linguistics* 9. 283-314.
- Mandelblit, Nili (1997): *Grammatical Blending: Creative and Schematic Aspects in Sentence Processing and Translation*. Ph.D.-dissertation. University of California: San Diego.
- Partee, Barbara H., Alice ter Meulen & Robert E. Wall (1993): *Mathematical Methods in Linguistics*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Rohrer, Tim (1999): *The embodiment of Blending: A multiple levels of investigation framework*. Temaforelæsning på 6th International Conference of Cognitive Linguistics, Stockholm.

- Sweetser, Eve (1999): Compositionality and blending: semantic composition in a cognitively realistic framework. T. Janssen & Gisela Redeker (red.): *Cognitive Linguistics: Foundations, Scope, and Methodology*. Berlin: Mouton de Gruyter. 129-162.
- Sweetser, Eve & Gilles Fauconnier (1996): Cognitive Links and Domains: Basic Aspects of Mental Space Theory. G. Fauconnier & E. Sweetser (red.): *Spaces, Worlds and Grammar*. Chicago: The University of Chicago Press. 1-28.
- Turner, Mark (1996): *The Literary Mind*. New York: Oxford University Press.
- Turner, Mark (1999): *Language and The Literary Mind: Forbidden Fruits*. Plenarforelæsning på 6th International Conference of Cognitive Linguistics, Stockholm.
- Turner, Mark & Gilles Fauconnier (1998): Metaphor, Metonymy, and Binding. Antonio Barcelona (red.): *Metonymy and Metaphor*.*
- Turner, Mark & Gilles Fauconnier (1995): Conceptual Integration and Formal Expression, *Journal of Metaphor and Symbolic Activity* 10/3. 183-204.*
- Zbikowski, Lawrence (1997) (Ms.): *Conceptual blending and song*.*

(De med * markerede artikler kan findes på [<http://www.wam.umd.edu/~mturn/#ARTICLES>]. Henvisningerne i denne artikel referer til disse internetversioner.)